

Zagraniczni

John E. C. T. White **4 X 1924–6 XI 2021**

John White, uznany historyk sztuki, specjalizujący się w badaniach nad sztuką włoską XIII i XIV wieku, członek zagraniczny Polskiej Akademii Umiejętności, a także pilot i poeta, zmarł 6 listopada 2021 roku w Londynie w wieku dziewięćdziesięciu siedmiu lat.

Urodzony w Lincoln w roku 1924, odebrał edukację w Ampleforth College. Po ukończeniu szkoły w 1943 roku, w wieku osiemnastu lat, zapisał się do Królewskich Sił Powietrznych, w których, służąc w Palestynie, uzyskał kwalifikacje instruktora i pilota samolotów Spitfire. W 1947 roku, po zakończeniu służby, wstąpił do Instytutu Sztuki Courtaulda w Londynie, gdzie trzy lata później obronił pracę magisterską, a następnie, w 1952 roku, jako młodszy pracownik naukowy w Instytucie Warburga – pracę doktorską. Do 1959 roku uczył w Instytucie Courtaulda, następnie został profesorem historii sztuki na Uniwersytecie w Manchesterze. W tym samym mieście objął również stanowisko dyrektora Whitworth Art Gallery. W latach 1966–1971 był kierownikiem Katedry Historii Sztuki na Uniwersytecie Johns Hopkinsa w Baltimore, natomiast od roku 1971, aż do emerytury, na którą przeszedł w 1995 roku, profesorem historii sztuki w Kolegium Uniwersyteckim w Londynie (UCL). W czasie długiej kariery zawodowej prof. White angażował się w działalność związaną z integracją środowiska naukowego historyków sztuki w Wielkiej Brytanii, m.in. brał czynny udział w tworzeniu Stowarzyszenia Historyków Sztuki (Association of Art Historians, obecnie: Association for Art History).

Być może najważniejszą pracą tego autora, która trwale zapisała się w historii badań nad sztuką późnego średniowiecza i wczesnego renesansu we Włoszech, jest jego pierwsza książka *The Birth and Rebirth of Pictorial Space* (1957), podejmująca zagadnienia genezy i rozwoju perspektywy w twórczości artystów włoskich doby Trecenta i Quattrocenta. Trzydzieści

lat wcześniej podobna problematyka była przedmiotem badań Erwina Panofsky'ego (*Die Perspektive als Symbolische Form*, 1927). Ujęcie White'a, który skoncentrował się w pierwszej kolejności na estetycznym wymiarze zadania artystycznego, czyli stworzeniu iluzji głębi w dziele malarskim, było jednak oryginalne i oparte na szczegółowej analizie kompozycji wybranych dzieł, co docenili specjaliści zajmujący się sztuką renesansową i sam Panofsky. W kolejnych latach badania White'a koncentrowały się na zagadnieniach związanych z twórczością tokańskich mistrzów malarstwa i rzeźby doby późnego średniowiecza i wczesnego renesansu. Uwieńczeniem tego okresu w jego karierze naukowej jest bez wątpienia monografia Duccia (*Duccio: Tuscan Art and the Medieval Workshop*, 1979), która uwzględniła wyniki badań White'a nad maestą dla katedry w Sienie, opublikowana po raz pierwszy w 1973 roku w „Art Bulletin”.

Dla wielu czytelników prof. White jest znany jako autor jednego z najbardziej poczytnych podręczników dotyczących sztuki i architektury włoskiej późnego średniowiecza *Art and Architecture in Italy 1250–1400* (1966), opublikowanego w prestiżowej serii Pelican History of Art pod redakcją Nikolasa Pevsnera. Pomimo różnego rodzaju zastrzeżeń, formułowanych pod adresem tej książki przez recenzentów, wciąż zalicza się ona do najważniejszych angielskojęzycznych syntez poświęconych omawianemu zagadnieniu.

Aktywność Johna White'a nie ograniczała się do historii sztuki. Po przejściu na emeryturę powrócił do wyuczonej za młodu profesji pilota, poświęcając się lotnictwu szybowcowemu. W London Gliding Club w Dunstable otrzymał diamentowy certyfikat dla pilotów szybowców za wylatanie 500 km – taki wynik osiągnął po przekroczeniu osiemdziesiątego roku życia. Wcześniej, gdy pracował jeszcze w Kolegium Uniwersyteckim w Londynie, ujawniła się u niego fascynacja kulturą Japonii i buddyzmem, dzięki której rozwinął twórczość poetycką i translatorską. Współpracował m.in. przy tłumaczeniu na język angielski wierszy czołowych poetów japońskich okresu Edo i przyczynił się do założenia buddyjskiej świątyni Three Wheels, która jest londyńskim oddziałem świątyni Shogyoi w Fukuocze.

Mateusz Grzęda